

LAIHIAN KUNTA		1(9)
Saapunut	23.4.2020	
LAIIDno	2017-629	
TOS	10.01.04	

Antopäivä
21.04.2020

Päätösnumero
20/0026/1

Diaarinumerot
00493/19/5212
00551/19/5212

Asia Valitukset vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamisesta

Muutoksenhakijat 1. Pekka Panttila, Laihia
2. Asko Salminen, Laihia

Päätös, johon on haettu muutosta

Laihian kunnanvaltuusto
25.3.2019 § 19

Laihian kunnanvaltuusto on hyväksynyt haja-asutusalueiden viemäröinnin yleissuunnitelman ja toteutusaikataulun, jonka mukaisesti viemäröinti rakennetaan vuonna 2019 Lyyskilään ja Mäenraittiin; vuonna 2020 Vedenojanluomaan, Yrjälään, Kumaalaan ja Naskaliin; vuonna 2021 Potilan-Maunulan -alueelle, Mietylään, Käyppälään ja viemäröinnin rakentaminen aloitetaan Alakylässä; vuonna 2022 viemäröinnin rakentaminen saatetaan loppuun Alakylässä; sekä vuosina 2023-2024 Nyystilän, Hoppamäen, Ippomäen, Keskikylän, Kylänpään ja Kuusistonmäen alueille.

Samalla kunnanvaltuusto on päättänyt, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alue laajennetaan yleissuunnitelmassa esitetyille alueille välittömästi niiden tultua rakennetuksi, sekä päättänyt aluekohtaisista kertoimista, joilla viemäröinnin liittymismaksuja korotetaan.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Muutoksenhakijat ovat vaatineet kunnanvaltuuston päätöksen kumoamista.

ATIUDI MAIHIAI
JUNUQSS2
onGIAI
20T

Pekka Panttilan valituksen perustelut

Päätös on lainvastainen. Päätös johtaa kunnan vesilaitoksen kestävämpään tilaan ja viemäriverkostoon jo kuuluvien kuntalaisten jätevesimaksun kohtuutomaan korotukseen. Päätös merkitsee noin 4,5 miljoonan euron investointeja, mikä on kunnan talouden kannalta erittäin huolestuttavaa. Jäteveden käyttömaksuun tulisi korotusta noin 35 %. Viemäroinnin toiminta-alueen laajennus johtaa korkeisiin kustannuksiin pitkien etäisyyksien vuoksi ja liittymistiheys jää niin alhaiseksi, että vesihuoltolain edellyttämät taloudellisuuden ja asianmukaisuuden vaatimukset eivät täyty nykyisellä asutuksella. Ympäristönsuojelulaki ei edellytä alueella olemassa olevien jätevesijärjestelmien uusimista kuin vesistöalueella ja määrättyjen remonttien yhteydessä. Vesihuoltolakiaan ei edellytä vesihuoltolaitosta laajentamaan toiminta-alueitaan valtuuston esittämille alueille.

Asiassa on selvitettävä, ovatko esimerkiksi valtuutetut Havusela, Nyysti, Tuomela ja Miskala olleet esteellisiä käsittelemään tätä asiaa valtuustossa, koska he omistavat kiinteistön valtuuston päättämällä toiminta-alueilla, tai koska Tuomela ja Nyysti ovat toimineet asiaa valmistelemissa olleissa toimikunnassa.

2. Asko Salmisen valituksen perustelut

Kyseessä olevaa asiaa on käsitelty useamman kerran sekä teknisessä lautakunnassa, kunnanhallituksessa että valtuuston iltakoulussa. Tämän lisäksi perustettiin oma työryhmä kunnanhallituksen puheenjohtajan ja kunnanhallituksen jäsenen tahtotilan mukaisesti. Laajennuksen laajuus ja tarkoituksenmukaisuus on vaihdellut kaiken aikaa siten, että muun muassa työryhmän jäsenten asuinalueita otettiin mukaan toiminta-alueeseen. Missään vaiheessa asian valmistelua ei ole tuotu esille laajennuksen vaikutusta olemassa olevan toiminta-alueen asiakkaiden käyttömaksuihin. Kunnanvaltuuston kokoukseen oli tuotu laskelma merkittävästä maksujen korotuksesta, mutta tämä ei ollut asian valmistelussa mukana. Valmistelun aikana päättäjiltä on siten puuttunut oleelliset taloudelliset vaikutustiedot ja asian valmistelu on siten ollut puutteellista.

Laajennuksen alkuperäinen tarkoitus oli, että alueeseen saataisiin mukaan järkevillä kustannuksilla nykyiseen toiminta-alueeseen rajautuvia, vesistön äärellä olevia kiinteistöjä. Loppuvaiheessa vesistöjen äärellä olevia kiinteistöjä on mukana pienempi osa kuin muita kiinteistöjä, joten alkuperäinen ajatus ei toteutunut. Alle puolet kiinteistöjen omistajista kannatti heille tehdyssä kyselyssä toiminta-alueen laajentamista.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Laihian kunnanhallitus on antamassaan lausunnossa esittänyt valitusten hylkäämistä toden muun ohella, että valituksissa otetaan kantaa päätöksen taloudellisiin vaikutuksiin. Valtuuston päätöksestä ei kuitenkaan voi valittaa tarkoituksenmukaisuusperustein.

Kunnanvaltuuston toimivaltaan kuuluu viime kädessä sen arvioiminen, onko kunnanhallituksen valmistelu asiassa ollut riittävää ja onko sille toimitettu asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Mikäli valtuusto katsoo,

ettei sille ole toimitettu asian ratkaisemiseksi tarvittavia selvityksiä tai että se tarvitsee lisää aikaa asiaan perehtymiseen, valtuusto voi palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi tai lykätä asian käsittelyä myöhemmäksi jättämällä asian pöydälle. Toimivaltaansa perustuen kunnanvaltuusto on kokouksessaan 24.9.2018 § 76 päättänyt palauttaa asian uudelleen valmisteluun. Kunnanvaltuusto on 25.3.2019 § 19 ottanut asian hallituksen suorittaman valmistelun pohjalta päätettäväkseen siirtämättä sitä hallitukselle uudelleen valmisteltavaksi valituksessa mainittujen selvitysten hankkimiseksi tai riskien arvioimiseksi, ja tehnyt asiassa päätöksen.

Kunnanvaltuuston päätöksellä ei ole sellaisia välittömiä ja henkilökohtaisesti valtuutetun tai hänen läheisensä asemaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka johtaisivat luottamushenkilön esteellisyyteen asian valmistelussa valtuustossa tai muussa toimielimessä. Päätettävänä olleen haja-asutusalueen viemäroinnin yleissuunnitelman toiminta-alueella kiinteistön omistavien valtuutettujen kohdalla viemäroinnin yleissuunnitelmaa voidaan pitää niin yleisluontoisena, että asian ei voida katsoa koskevan yksittäistä luottamushenkilöä henkilökohtaisesti. Esteellisyyttä ei tälläkään perusteella synny.

Kunnanhallitus on 8.10.2018 tekemällään päätöksellä § 277 ohjeistanut teknistä lautakuntaa perustamaan asian valmistelua varten työryhmän, jossa on mukana myös kunnanhallituksen kaksi edustajaa. Tekninen lautakunta on kokouksessaan 7.11.2018 § 105 nimennyt työryhmän muut jäsenet. Kunnanhallitus määritteli työryhmän tehtäviksi kartoitus-, kustannus selvitys- ja vertailutehtävät sekä kuntalaisten infotilaisuuden järjestämisen. Pekka Panttilan valituksessa on viitattu kahden valtuutetun mahdolliseen esteellisyyteen tässä työryhmässä. Työryhmää voidaan pitää asiantuntija elimen tapaisena apu- ja selvityselimenä, jolloin siihen ei sovelleta esteellisyyssäännöksiä.

Pekka Panttilalle ja Asko Salmiselle on varattu tilaisuus antaa vastineet kunnanhallituksen lausunnon johdosta. Vastineita ei ole annettu.

Laihian kunnan vesihuoltolaitos on antanut lausunnon.

Pekka Panttilalle ja Asko Salmiselle on varattu tilaisuus antaa vastineet vesihuoltolaitoksen lausunnon johdosta. Vastineita ei ole annettu.

Vaasan hallinto-oikeus on pyytänyt Laihian kuntaa esittämään Salmisen valituksessa mainitun laskelman.

Laihian kunta on esittänyt lisäselvityksenä arviolaskelman viemärointisuunnitelman liittymismaksutuloista ja vaikutuksista jäteveden käyttömaksuun. Valtuuston kokouksessa asiantuntijana ollut vesihuoltoinsinööri oli jakanut laskelman valtuutetuille päätöksenteon tueksi.

Pekka Panttilalle ja Asko Salmiselle on varattu tilaisuus antaa vastine Laihian kunnan esittämän lisäselvityksen johdosta.

Asko Salminen on antanut vastineen. Hän on esittänyt, että arvio uusista jätevesikäyttömaksuista tuotiin tiedoksi vasta valtuuston asiasta päättäneeseen kokoukseen juuri ennen kokouksen alkua. Enemmistö valtuutetuista ei ollut mukana asian valmistelussa. Päätöksenteon kannalta merkittävä asia annettiin

liian myöhään tiedoksi päätöksentekijöille.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valitukset.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Vesihuoltolain 32 §:n 1 momentin mukaan kunnan viranomaisen 8 §:n nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.

Kuntalain 135 §:n 1 momentin mukaan valtuuston päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksella hallinto-oikeudelta.

Pykälän 2 momentin mukaan valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Kuntalain 97 §:n 1 momentin mukaan valtuutettu on valtuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä taikka hänen läheistään. Jos valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan, mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Vesihuoltolain 6 §:n 2 momentin mukaan, jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Vesihuoltolain 7 §:n mukaan kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi.

Vesihuoltolain 8 §:n 2 momentin mukaan toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti; ja vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Pykälän 3 momentin mukaan, hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava laitoksen jätevesiviemäriverkoston piiriin.

Hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Asian valmistelu ja päätöksenteko

Laihian kunnanvaltuusto on kokouksessaan 24.9.2018 § 76 päättänyt palauttaa haja-asutusalueiden viemäröinnin yleissuunnitelmaa ja toteuttamisaikataulua koskevan asian uudelleen valmisteluun.

Kunnanhallitus on 8.10.2018 tekemällään päätöksellä § 277 ohjeistanut teknistä lautakuntaa perustamaan asian valmistelua varten työryhmän, jossa on mukana kunnanhallituksen edustajina Tapio Nyysti ja Sauli Tuomela. Kunnanhallitus määritteli työryhmän tehtäviksi kartoittaa kiinteistöt, jotka sijaitsevat velvoitealueella, selvittää ja vertailla kiinteistönomistajille aiheutuvat liittymismaksut ja todelliset kustannukset sekä järjestää kuntalaisten infotilaisuuden.

Laihian tekninen lautakunta on kokouksessaan 7.11.2018 § 105 päättänyt käynnistää haja-asutusalueiden viemäröinnin yleissuunnitelman jatkovalmistelun ja nimennyt perustettavaan työryhmään kaksi teknisen lautakunnan jäsentä.

Laihian tekninen lautakunta on kokouksessaan 13.3.2019 § 37 todennut asian valmistelua varten perustetun työryhmän kokoontuneen viisi kertaa ja esitelleen suunnitelmaluonnosta yleisötilaisuudessa 15.1.2019.

Työryhmä on esittänyt kaksi vaihtoehtoa viemäröinnin toteuttamiseksi sisältäen arviot rakentamiskustannuksista ja liittymismaksutuloista. Laajemmassa vaihtoehdossa 1. viemäriverkoston rakentamiskustannuksiksi on arvioitu 1 851 460 euroa ja liittymismaksuina saataviksi tuloiksi 454 201 euroa, suppeammassa vaihtoehdossa 2. rakentamiskustannuksiksi on arvioitu 526 435 euroa ja liittymismaksuina saataviksi tuloiksi 136.195 euroa. Molemmissa vaihtoehdoissa keskimääräisiksi kustannuksiksi on arvioitu 7 176 euroa ja keskimääräiseksi liittymismaksuksi 2 870 euroa liitettävää kiinteistöä kohden. Tekninen lautakunta päätti esittää kunnanhallitukselle sekä edelleen kunnanvaltuustolle hyväksyttäväksi työryhmän esittämän vaihtoehdon 2. mukaan siten muutettuna, että suunnittelualueesta poistetaan Vedenojanluoman ja Käyppälän alueet.

Laihian kunnanhallitus on kokouksessaan 18.3.2019 § 65 päättänyt ehdottaa kunnanvaltuustolle, että kunnanvaltuusto hyväksyy viemäröinnin toteutuksen työryhmän esittämän vaihtoehdon 1. mukaisena. Lisäksi kunnanhallitus on päättänyt ehdottaa kunnanvaltuustolle, että kunnanvaltuusto hyväksyy viemärlaitoksen toiminta-alueen laajentamisen yleissuunnitelmassa esitetyille alueille heti niiden tultua rakennetuiksi ja hyväksyy yleissuunnitelman mukaiset aluekohtaiset kertoimet, joilla liittymismaksua korotetaan.

Laihian kunnanvaltuusto on kokouksessaan 25.3.2019 § 19 hyväksynyt äänestyksen jälkeen viemäröinnin toteutuksen vaihtoehdon 1. mukaisena, hyväksynyt vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajenemisen yleissuunnitelmassa esitellyille alueille välittömästi niiden tultua rakennetuiksi ja hyväksynyt yleissuunnitelman mukaiset aluekohtaiset kertoimet, joilla liittymismaksua korotetaan. Valtuuston päätöksentekoon ovat osallistuneet muiden ohella valtuutetut Tapio Nyysti ja Sauli Tuomela.

Oikeudellinen harkinta ja johtopäätökset

Hallinto-oikeus toteaa, että viemäriverkoston laajentamista on valmisteltu erillisessä työryhmässä, teknisessä lautakunnassa ja kunnanhallituksessa vuodesta 2017 alkaen. Tässä yhteydessä on myös selvitetty laajentamisesta aiheutuvia kustannuksia, liitettävien kiinteistöjen liittymismaksuja ja kustannuksista johtuvia jäteveden käyttömaksujen korotuksia. Tämä selvitys on ollut valtuutettujen käytettävissä kunnanvaltuuston kokouksessa 25.3.2019. Valtuutettujen harkintavallassa on ollut, onko toiminta-alueen laajentamisesta voitu päättää samassa kokouksessa.

Hallinto-oikeus toteaa, että kunnan hallinnossa tehdään ratkaisuja, jotka voivat koskettaa kaikkia tai ainakin useita kuntalaisia, näiden joukossa myös asiaa valmistelleita ja päättäjiä. Toiminta-alueen laajentaminen koskee laajasti suunnitellulla toiminta-alueella asuvia. Hallinto-oikeus katsoo, että pelkästään sen seikan, että jotkut päätöksen tekemiseen osallistuneet valtuutetut omistavat kiinteistön viemäriverkoston suunnitellulla toiminta-alueella, ei voida katsoa merkitsevän sitä, että asia koskisi heitä tai heidän läheisiään kuntalain tarkoittamalla tavalla.

Hallinto-oikeus toteaa myös, että kunnallishallinnossa päätöksentekojärjestelmään kuuluu, että samaa asiaa käsitellään useammassa toimielimissä. Kunnallishallinnossa saman luottamushenkilön osallistuminen asian käsittelyyn useissa toimielimissä ei aiheuta esteellisyyttä.

Hallinto-oikeus toteaa edelleen, että kunnalla on itsehallintonsa puitteissa laaja harkintavalta arvioitaessa vesihuoltolaitoksen kykyä huolehtia vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti ja päätettäessä laitoksen jätevesiviemärin toiminta-alueesta jätevesien käsittelyä koskevan lainsäädännön puitteissa. Kunta voi päättää jätevesilainsäädännön edellyttämää laajemmasta jätevesiviemäroinnin alueesta ottaen huomioon vesihuoltolain 8 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset vesihuoltolaitoksen taloudellisista toimintaedellytyksistä sekä vesihuollon asiakasmaksujen kohtuullisuudesta ja tasapuolisuudesta.

Edellä lausuttu huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että valituksenlaisen päätöksen perusteena ollut selvitys sekä siihen sisältyneet kustannusarvio ja arvio jätevesimaksujen korotuksista eivät osoita niin mittavia kustannusvaikutuksia, että vesihuoltolaitos ei kykenisi huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta vesihuoltolain tarkoittamalla tavalla taloudellisesti ja asianmukaisesti, tai että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuisivat lain tarkoittamalla tavalla kohtuuttomiksi.

Valituksenalainen päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä eikä päätös ole muutenkaan lainvastainen valituksissa esitetyillä perusteilla. Valitukset on siten hylättävä.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Päätöksestä ilmoittaminen

Tästä päätöksestä on viipymättä julkaistava ilmoitus kuntalain 142 §:n mukaisesti yleisessä tietoverkossa.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä Kun (01.20).

Diaarinumerot

00493/19/5212

00551/19/5212

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeustuomarit Reeta-Kaisa Eriksson, Petri Forma ja Jani Ruotsalainen.

Reeta-Kaisa Eriksson

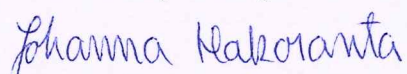
Petri Forma

Jani Ruotsalainen

Hallinto-oikeuden esittelijä

Atte Lauerma

Toimituskirjan antaja:

Johanna Hakoranta

ma. lainkäyttösihteeri

Diaarinumerot

00493/19/5212

00551/19/5212

Jakelu

Päätös ja maksu

Pekka Panttila
oikeudenkäyntimaksu 260 euroa

Asko Salminen
oikeudenkäyntimaksu 260 euroa

*(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)*

Jäljennös maksutta

Laihian kunnanhallitus

Laihian kunnan vesihuoltolaitos

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat

JMH

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Valitusaika, joka on 30 päivää, luetaan siitä päivästä, jona ilmoitus päätöksestä on julkaistu kuntalain 142 §:n mukaisesti yleisessä tietoverkossa. Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisaannista, tiedoksisaantipäivää lukuun ottamatta.

Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksisaannin tapahtuneen tätä myöhemmin. Päätös on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa vastaanotto-todistus, saantitodistus tai tiedoksiantotodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä (sähköpostitse tai sähköisen asiointipalvelun kautta), jollei muuta näytetä. Sähköisen asiointipalvelun kautta todisteellisesti tiedoksi saadun päätöksen tiedoksisaantipäivä on päätöksen noutamispäivä asiointipalvelusta.

Viranomaisen tietoon asiakirjan katsotaan kuitenkin tulleen kirjeen tai sähköisen viestin saapumispäivänä.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot

- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntäminen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Fabianinkatu 15, 00130 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>